

พัฒนาการบัตรเครดิตในประเทศไทย

ธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทยเป็นธุรกิจที่น่าจับตามองและได้รับความสนใจอย่างมาก เพราะมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องมากกว่า 2 ทศวรรษ ในบทนี้จะกล่าวถึงพัฒนาการของบัตรเครดิต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งกฎเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยในการควบคุมธุรกิจบัตรเครดิตเพื่อเป็นพื้นฐานก่อนทำการศึกษาในแง่มุมอื่นๆต่อไป

3.1 ความเป็นมาของบัตรเครดิต

บัตรเครดิตได้ถือกำเนิดครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในปี 2463 บริษัทน้ำมัน General Petroleum Corporation of California (ปัจจุบันคือ Mobil Oil) ได้ออกบัตรเครดิตชนิดหนึ่งให้กับลูกค้าและพนักงานกลุ่มหนึ่งเพื่อไว้ซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัท ซึ่งจัดเป็นบัตรสินเชื่อสำหรับการจับจ่ายซื้อสินค้าใบแรกของโลก ต่อมาในปี 2481 การให้สินเชื่อลักษณะนี้เริ่มเป็นที่นิยมใช้ในหลายกิจการ อาทิ บริษัท ร้านค้า และโรงแรมต่างๆ โดยการออก Charge-Plate ให้กับลูกค้า มีขนาด 2 ½ นิ้ว x 1 ¼ นิ้ว คล้าย Dog Tag ของทหาร และมีการสลักชื่อผู้ถือบัตร เมืองและรัฐ Charge-Plate เป็นเครื่องหมายการค้าของ Farrington Manufacturing Co. ลูกค้าจะใช้ Charge-Plate ในการซื้อสินค้าหรือใช้บริการของบริษัทผู้ออกบัตรเครดิตดังกล่าวโดยไม่ต้องจ่ายเงินสดแต่จะไปชำระค่าสินค้าและบริการตอนสิ้นเดือนเต็มจำนวนโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใดเพิ่มเติม

ต่อมาในปี 2493 นาย Frank X. McNamara นักธุรกิจชาวนิวยอร์กกับ Ralph Schneider ได้ก่อตั้งบริษัท Diner's Club ขึ้นเพื่อออกบัตร Diner's Club ให้กับลูกค้า ซึ่งลูกค้าสามารถนำบัตรดังกล่าวไปใช้ในการชำระค่าบริการโรงแรมและภัตตาคารในนิวยอร์กได้ แล้วชำระเงินคืนตอนสิ้นเดือน ทั้งนี้ยังสามารถใช้ได้ไม่จำกัดวงเงิน สมาชิกจะได้รับรายงานชื่อร้านค้า โรงแรม ภัตตาคารต่างๆที่สามารถใช้บัตรได้โดยไม่ต้องพกเงินสด ทั้งนี้ Diner's Club จะเป็นผู้ชำระเงินแทนลูกค้าผู้ให้บริการ โดยจะไปเรียกเก็บเงินจากผู้ให้บริการภายหลังและจัดทำลำดับความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ ธุรกิจ Diner's Club ได้รับความนิยมแพร่หลายไปทั่วสหรัฐอเมริกา ต่อมาได้ขยายไปเปิดสาขาในต่างประเทศอีกหลายประเทศ กิจการร้านค้าผู้รับบัตรเครดิตมีแทบทุกประเภท

ตั้งแต่ภัตตาคาร บริการน้ำมัน สายการบิน โรงแรม ธุรกิจท่องเที่ยวและร้านค้าพาณิชย์ทั่วไป นับเป็นจุดเริ่มต้นของบัตรเครดิตชนิดเพื่อการเดินทางและการรับรองหรือที่เรียกว่า Charge Card ซึ่งแตกต่างจากบัตรเครดิตที่ออกโดยบริษัทน้ำมันในตอนต้นเพราะ Diner's Club ไม่ได้เป็นผู้จำหน่ายสินค้าเองแต่จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถือบัตรและร้านค้าที่มีข้อตกลงรับบัตรเครดิตของ Diner's Club เมื่อสมาชิกไปซื้อสินค้าหรือบริการ

ในปี 2491 Bank of America เป็นสถาบันการเงินแห่งแรกที่ออกบัตรเครดิตของตัวเอง เรียกว่า Bank Americard ซึ่งได้รับความนิยมจากประชาชนมากถึง 1 ล้านคนในเวลาเพียงแค่ 2 ปี และขยายเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ต่อมาธนาคารได้จัดตั้ง Bank of Americard Service Corporation เพื่อทำหน้าที่ออกบัตร ให้ความสะดวกแก่ผู้ถือบัตรและดูแลเก็บค่าบริการต่างๆ ตลอดจนขยายความร่วมมือกับสถาบันการเงินต่างๆ ในการออกบัตรเครดิตจนมีสถาบันการเงินต่างๆ เข้าร่วมมากกว่า 3,000 แห่ง บัตรดังกล่าวได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในและต่างประเทศจนต้องตั้งองค์กรอิสระระหว่างประเทศชื่อ IBANCO เพื่อดูแลและขยายบัตรเครดิตไปทั่วโลกซึ่งต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อและรู้จักกันดีในชื่อ VISA International และออกบัตร VISA ที่เป็นที่ยอมรับทั่วโลกในขณะนี้ และธนาคารแถบตะวันตกของสหรัฐอเมริกาได้ร่วมกันออกบัตรเครดิตในนาม Master Charge ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Master Card ที่ได้รับความนิยมทั่วโลกเช่นกัน ขณะที่ในปี 2501 บัตร American Express ได้กำเนิดขึ้นจากการขยายตัวของระบบธนาคาณัติ (Money Order) และเช็คสำหรับผู้เดินทาง (Travel's Cheque) ซึ่งให้ความสะดวกปลอดภัยในการเดินทาง

ในปี 2503 ได้มีชาวต่างชาตินำบัตรเครดิตเข้ามาใช้เพื่อชำระตามร้านค้าและโรงแรมต่างๆ ในประเทศไทย บริษัทและห้างร้านจึงเริ่มจัดตั้งบริษัทตัวแทนขึ้นเพื่อหาสมาชิกที่รับชำระค่าสินค้าและบริการด้วยบัตรเครดิต ในปี 2511 Diner's Club ได้เริ่มนำบัตรเครดิตเข้ามาในประเทศไทยในลักษณะของ Travel and Entertainment Card ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับสมาชิกที่นิยมการท่องเที่ยว หรือนักธุรกิจที่มีความจำเป็นต้องเดินทางระหว่างประเทศอยู่เสมอ จนกระทั่งในปี 2513 Bank of America ได้นำบัตรเครดิต Bank Americard เข้ามาเปิดตลาดในประเทศไทย ส่วนบัตรเครดิต American Express เข้ามาในประเทศไทยในปี 2524 โดยกลุ่มลูกค้าเป็นกลุ่มเดียวกับบัตร Diner's Club และให้ความสำคัญต่อสถานบริการที่ให้บริการลูกค้าต่างชาติ

บัตรเครดิตในประเทศไทยที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์เริ่มมีขึ้นในปี 2516 โดยความร่วมมือระหว่างธนาคารกสิกรไทยและธนาคารศรีนครออกบัตรเครดิตที่ใช้ได้ภายในประเทศเท่านั้นเรียกว่า บัตรเครดิตอเนกประสงค์ ต่อมาในปี 2517 ธนาคารกสิกรไทยได้รับสิทธิให้เป็นตัวแทนในการออกบัตร Master Card ถือเป็นธนาคารพาณิชย์ไทยแห่งแรกที่ออกบัตรเครดิตระหว่างประเทศ โดยช่วงแรกที่ไม่มีการเก็บค่าธรรมเนียมกับร้านค้าแต่เรียกเก็บเงินจากสมาชิกทุก 10 วัน ต่อมาได้ขยายเวลาเรียกเก็บเงินเป็นเดือนละ 1 ครั้งจึงมีการคิดค่าธรรมเนียมจากร้านค้าเพื่อชดเชยต้นทุนที่เกิดขึ้น ต่อมาในปี 2522 ธนาคารกสิกรไทยยังได้รับสิทธิในการออกบัตร VISA เพื่อให้ผู้ถือบัตรสามารถใช้ได้อย่างกว้างขวางและเป็นการยกระดับบัตรเครดิตของธนาคารเข้าสู่มาตรฐานสากล ต่อมาธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ได้ทยอยออกบัตรเครดิตสู่ระบบจนมีการขยายตัวของปริมาณบัตรเครดิตเพิ่มสูงขึ้นมาก จนกระทั่งปริมาณบัตรเครดิตขยายตัวมากถึง 12 ล้านใบในปัจจุบัน

3.2 ประเภทของบัตรเครดิต

บัตรเครดิตที่มีใช้ในปัจจุบันสามารถแบ่งได้หลายประเภท ชินารุช (2546) ได้แบ่งบัตรเครดิตออกเป็น 4 ประเภทหลักๆ ดังนี้

1. บัตรเครดิตภายในประเทศ (Local Credit Card) ประกอบด้วย

บัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ไทย เป็นบัตรเครดิตที่สามารถใช้ซื้อสินค้าและบริการได้กับร้านค้าหรือธุรกิจภายในประเทศที่ธนาคารพาณิชย์ไทยมีข้อตกลงให้สามารถใช้ได้ บางธนาคารอาจอนุญาตให้นำบัตรเครดิตประเภทนี้ไปใช้กับสาขาของธนาคารที่มีอยู่ในต่างประเทศได้เช่นเดียวกัน

บัตรเครดิตที่ออกโดยธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เป็นบัตรเครดิตที่ออกโดยธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non Bank) สามารถนำไปใช้ชำระค่าสินค้าและบริการได้เช่นเดียวกับบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ บัตรเครดิตประเภทนี้รวมถึงบัตรเครดิตของห้างสรรพสินค้าที่อนุญาตให้จ่ายได้เฉพาะกับห้างสรรพสินค้าแห่งนั้นๆ เท่านั้น ปัจจุบันผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงินและให้บริการบัตรเครดิต อาทิเช่น บริษัทอออน ธนสินทรัพย์ (ไทยแลนด์) จำกัด (มหาชน), บริษัท เอไอจี การ์ด จำกัด, บริษัท จีอี แคปปิตอล จำกัดและบริษัท เซทเทลเลม จำกัด เป็นต้น

2. บัตรเครดิตระหว่างประเทศ (International Credit Card) ประกอบด้วย

บัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศในประเทศไทย เป็นบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ซึ่งเป็นธนาคารระดับระหว่างประเทศที่ประกอบกิจการอยู่ทั่วโลก บัตรเครดิตประเภทนี้จึงสามารถใช้ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น บัตรเครดิต CIIBANK และบัตรเครดิต Standard Charter เป็นต้น

บัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ไทยหรือธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศในประเทศไทยร่วมกับบริษัทบัตรเครดิตระหว่างประเทศ เป็นบัตรเครดิตที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศออกร่วมกับบริษัทบัตรเครดิตระหว่างประเทศอันได้แก่ VISA, Master Card และ JCB ในฐานะผู้ได้รับสิทธิ์ บัตรเครดิตประเภทนี้สามารถใช้ได้ทั้งในและต่างประเทศ เป็นบัตรเครดิตที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด บัตรเครดิตประเภทนี้ ได้แก่ บัตรวีซ่าธนาคารกสิกรไทย, บัตรมาสเตอร์การ์ดธนาคารไทยพาณิชย์ เป็นต้น

บัตรเครดิตที่ออกโดยธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินร่วมกับบริษัทบัตรเครดิตระหว่างประเทศ ปัจจุบันมีธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินบางแห่งซึ่งให้บริการบัตรเครดิตได้ออกบัตรร่วมกับบริษัทบัตรเครดิตระหว่างประเทศ ทำให้สามารถนำไปใช้ได้กว้างขวางมากขึ้นทั้งในและต่างประเทศ เช่นเดียวกับบัตรที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ไทยร่วมกับบริษัทบัตรเครดิต อาทิเช่น บัตรมาสเตอร์การ์ดอโชน เป็นต้น

3. บัตรเครดิตประเภท Charge Card

บัตร Charge Card หรือเรียกอีกอย่างว่า Travel and Entertainment Card เป็นบัตรเครดิตที่ออกโดยบริษัทบัตรเครดิตระหว่างประเทศเช่นกันแต่บริษัทเหล่านั้นทำธุรกิจบัตรเครดิตโดยตรง ได้แก่ American Express และ Diner's Club ข้อแตกต่างระหว่างบัตรเครดิตประเภทนี้กับบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์คือบัตรเครดิตประเภทนี้จะไม่มีการจำกัดวงเงิน แต่เมื่อถึงกำหนดชำระผู้ถือบัตรจะต้องชำระค่าใช้จ่ายเต็มจำนวนโดยไม่สามารถเลือกชำระขั้นต่ำได้ ปัจจุบันบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ไทยหรือผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงินได้มีการออกบัตรเครดิตที่ไม่จำกัดวงเงินแล้วเช่นกัน เช่น บัตรเครดิตเคทีซีอินฟินิตี้ เป็นต้น แต่ยังจำกัดอยู่ในวงแคบเนื่องจากต้องเป็นลูกค้าที่มีความน่าเชื่อถือสูงหรือเป็นลูกค้าคนสำคัญเท่านั้น

4. บัตรเครดิตร่วม (Affinity Card)

บัตรเครดิตร่วมเป็นบัตรเครดิตที่ธนาคารพาณิชย์ไทยหรือธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินออกร่วมกับกิจการต่างๆเพื่อเพิ่มคุณค่าให้แก่บัตรเครดิต เช่น สามารถใช้บัตรเครดิตเพื่อรับส่วนลดใน

การซื้อสินค้า ณ ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งๆ หรือได้รับส่วนลดเมื่อมาใช้บริการต่างๆ ตัวอย่างเช่น บัตรเคทีซีมินิคูเปอร์ ได้รับส่วนลดเมื่อนำรถมินิคูเปอร์มาตรวจเช็คหรือซื้ออุปกรณ์เสริม อะไหล่รถยนต์ เป็นต้น

3.3 ผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจบัตรเครดิตบัตรเครดิต

ผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจบัตรเครดิตจำแนกเป็น 4 ฝ่าย คือ ผู้ออกบัตร ผู้ถือบัตร ร้านค้าผู้รับบัตรและผู้ควบคุมดูแลธุรกิจบัตรเครดิต

1. ผู้ออกบัตรเครดิต (Credit Issuer) หมายถึงบุคคลที่ได้ออกบัตรเครดิตให้แก่ผู้ถือบัตรเครดิต บุคคลในที่นี้หมายถึงธนาคารพาณิชย์ (Bank) และธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-Bank) ที่มีหน้าที่เป็นผู้ออกบัตรเครดิตและดำเนินการให้ผู้ถือบัตรเครดิตสามารถใช้ประโยชน์จากบัตรเครดิตในการชำระค่าใช้จ่าย บริการต่างๆจากร้านค้าและสถานบริการที่ได้ตกลงกับผู้ออกบัตรเครดิตไว้แล้ว ผู้ถือบัตรเครดิตก็สามารถที่จะซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้าโดยไม่ต้องชำระเงินสด ประโยชน์ที่ผู้ออกบัตรเครดิตจะได้รับคือ ค่าธรรมเนียมและค่าสมาชิกที่ผู้ถือบัตรเครดิตจะต้องชำระให้กับผู้ออกบัตรเครดิต อีกทั้งค่าธรรมเนียมและส่วนลดที่ผู้ออกบัตรเครดิตได้รับจากร้านค้าและสถานบริการที่ได้มีข้อตกลงกับผู้ออกบัตรเครดิต ในกรณีที่ผู้ถือบัตรเครดิตไม่สามารถชำระเงินคืนได้ในระยะเวลาที่กำหนดหรือมีเงินค้างชำระ ผู้ออกบัตรเครดิตก็จะคิดดอกเบี้ยกับผู้ถือบัตรเครดิตตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาของใบสมัครบัตรเครดิต

รูปแบบของผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้ออกบัตรเครดิตจะได้รับมีดังนี้

- ก) รายได้จากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของผู้ถือบัตร (Member Fee) แบ่งออกเป็นค่าสมาชิกแรกเข้า (Entrance Fee) จะจัดเก็บจากสมาชิกผู้ถือบัตรเฉพาะปีแรกที่สมัคร และค่าสมาชิกรายปี (Annual Fee) จะจัดเก็บครั้งแรกและเก็บทุกครั้งที่ผู้ถือบัตรต่ออายุบัตร ปัจจุบันการมีการแข่งขันรุนแรงในธุรกิจบัตรเครดิต ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตส่วนใหญ่จึงมีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงดูดลูกค้าด้วยการไม่เก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้าและค่าธรรมเนียมรายปี
- ข) รายได้จากร้านค้าสมาชิก (Acquirer) โดยจะได้รับส่วนลด (Discount Charge) คิดเป็นร้อยละ 1.5-3 ของยอดขายในใบบันทึกการขาย (Sales Slip)

- ค) รายได้จากค่าแลกเปลี่ยน (Conversion Fee) ในกรณีที่ผู้ถือบัตรเครดิตถือบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารต่างประเทศแล้วนำบัตรเครดิตดังกล่าวมาใช้จ่ายที่ร้านค้าสมาชิกผู้รับบัตรเครดิตของธนาคารภายในประเทศ ธนาคารจะเรียกเก็บร้อยละ 0.5 ของจำนวนเงินที่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต โดยส่งไปเรียกเก็บจากธนาคารผู้ออกบัตรเครดิตในต่างประเทศ
- ง) รายได้จากการเบิกถอนเงินสดล่วงหน้า (Cash Advance Fee) โดยเมื่อผู้ถือบัตรเครดิตมีการเบิกถอนเงินสดล่วงหน้าจากตู้ ATM ธนาคารจะคิดค่าธรรมเนียมร้อยละ 3 ของยอดเงินที่ผู้บัตรเบิก

2. ผู้ถือบัตรเครดิต (Credit Card Holder) เป็นบุคคลที่ธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทที่ออกบัตรเครดิตได้พิจารณาแล้วว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดสามารถสมัครบัตรเครดิตได้ ผู้ถือบัตรเครดิตสามารถใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการโดยผู้ออกบัตรเครดิตจะชำระค่าสินค้าและค่าบริการให้แก่ร้านค้าและสถานบริการไปก่อน ผู้ถือบัตรเครดิตมีหน้าที่ต้องชำระเงินค่าสินค้าและบริการให้กับผู้ออกบัตรเครดิตตามจำนวนที่ได้รับแจ้งจากผู้ออกบัตรเครดิตภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ส่วนประโยชน์ที่ผู้ถือบัตรเครดิตจะได้รับคือความสะดวกสบายในการจับจ่ายใช้สอยโดยไม่ต้องชำระเงินสดในทันทีและมีความปลอดภัยเนื่องจากไม่ต้องพกเงินสดติดตัวเป็นจำนวนมาก

3. ร้านค้าและสถานบริการที่รับบัตรเครดิต (Acquirer) ได้แก่ ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า ตลอดจนสถานประกอบการประเภทที่ให้บริการต่างๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สถานพยาบาล เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าร้านค้าหรือสถานบริการผู้รับบัตรเครดิตเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการใช้บัตรเครดิต โดยร้านค้าหรือสถานบริการต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่ธนาคารผู้ออกบัตรเครดิตประมาณร้อยละ 1.5-3 ของจำนวนเงินที่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต โดยจะรวบรวม Sale Slip เพื่อไปเรียกเก็บเงินกับธนาคารเจ้าของบัตรเครดิต ผลประโยชน์ที่ร้านค้าและสถานบริการจะได้รับคือ การเพิ่มปริมาณการขายสินค้าหรือบริการได้มากขึ้นจากสมาชิกผู้ถือบัตรเครดิต ทั้งนี้ร้านค้าและสถานบริการจะต้องยอมเสียส่วนลดให้แก่ธนาคารผู้ออกบัตรเครดิตที่ตกลงกันได้

3.4 บัตรเครดิตหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

ในปี 2538 ธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มควบคุมธุรกิจบัตรเครดิตไม่ให้มีการขยายตัวมากเกินไปจนอาจสร้างปัญหาในอนาคตได้ และเป็นการดำเนินนโยบายรักษาวินัยการออมของประชาชนรวมทั้งควบคุมระดับเงินเฟ้อ ด้วยการออกกฎเกณฑ์ควบคุมตลาดบัตรเครดิตให้มีความเข้มงวดมากขึ้น โดยเพิ่มคุณสมบัติด้านรายได้ขั้นต่ำของผู้บริโภค หลังจากนั้นประเทศไทยประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ส่งผลให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเข้มงวดกับการปล่อยสินเชื่อบัตรเครดิตมากขึ้น โดยกำหนดให้วงเงินสินเชื่อบัตรเครดิตที่ธนาคารอนุมัติต้องไม่เกิน 2 เท่าของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้บริโภค และผู้บริโภคต้องมีการผ่อนชำระขั้นต่ำร้อยละ 10 ของยอดหนี้คงค้างสุทธิของแต่ละงวด หรือไม่ต่ำกว่า 2,000 บาท นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยยังกำหนดเกณฑ์การพิจารณาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสินเชื่อบัตรเครดิตใหม่เช่นเดียวกับสินเชื่อประเภทอื่นๆ ซึ่งนับว่าช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 เป็นช่วงที่มีความเข้มงวดมากที่สุดตั้งแต่มีการเริ่มใช้บัตรเครดิตในประเทศไทย

มาตรการกำกับดูแลธุรกิจบัตรเครดิตที่เข้มงวดประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำส่งผลให้ตลาดบัตรเครดิตในประเทศไทยหดตัวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2540-2543 อย่างไรก็ตามในปี 2543 ตลาดบัตรเครดิตเริ่มมีสัญญาณของการฟื้นตัว เห็นได้จากปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในปี 2543 สูงขึ้นมาก การแข่งขันในธุรกิจบัตรเครดิตก็มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นและธนาคารแห่งประเทศไทยมีการปรับลดคุณสมบัติของผู้สมัครบัตรเครดิตลงเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคออกมาใช้จ่ายเงินเพื่อเพิ่มสภาพคล่องให้กับระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการลดเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำของผู้บริโภคจากที่เคยกำหนดไว้ที่ 240,000 บาทต่อปีหรือ 20,000 บาทต่อเดือน ให้เหลือ 180,000 บาทต่อปีหรือ 15,000 บาทต่อเดือน ส่งผลให้ฐานลูกค้าบัตรเครดิตขยายตัว การแข่งขันในตลาดบัตรเครดิตจึงทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ในปี 2544 ตลาดบัตรเครดิตกลับมาขยายตัวอย่างร้อนแรง รวมทั้งปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตที่เพิ่มสูงขึ้นมาก การแข่งขันทวีความรุนแรงเนื่องจากธุรกิจบัตรเครดิตสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นการระบายสภาพคล่องส่วนเกินหลายแสนล้านบาทในระบบธนาคารพาณิชย์ อย่างไรก็ตามฐานลูกค้าบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์กับธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินยังแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายของธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ที่มี

รายได้ค่อนข้างสูงในขณะที่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายของธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินมุ่งเน้นที่ผู้มีรายได้น้อยแต่ต้องการใช้บัตรเครดิตเพื่อความสะดวกในการใช้จ่ายใช้สอย รวมถึงการผ่อนชำระค่าสินค้า

ต่อมาในปี 2545 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ตัดสินใจยกเลิกกฎเกณฑ์ควบคุมตลาดบัตรเครดิต ทั้งการยกเลิกรายได้ขั้นต่ำ ลดเกณฑ์อายุผู้สมัครจาก 22 ปี เหลือ 20 ปี ยกเลิกการจำกัดวงเงินสินเชื่อบัตรเครดิตโดยอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์สามารถอนุมัติวงเงินแก่ลูกค้าแต่ละรายตามความเหมาะสม ตลอดจนให้ผู้ถือบัตรเครดิตสามารถผ่อนชำระขั้นต่ำเพียงร้อยละ 5 ของยอดหนี้คงค้าง เพื่อให้ธุรกิจบัตรเครดิตมีการแข่งขันได้อย่างเสรีและลดความเสียหายเปรียบของธนาคารพาณิชย์ต่อธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ทั้งนี้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยยกเลิกการกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำของผู้บริโภค การแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์ด้วยกันและธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินซึ่งครองส่วนแบ่งตลาดบัตรเครดิตส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทจึงมีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีโอกาสในการขยายฐานลูกค้าได้กว้างขึ้น ตลาดบัตรเครดิตจึงเติบโตด้วยอัตราเร่ง จำนวนบัตรเครดิตจะมีการขยายตัวกว่า 30% เช่นเดียวกับปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตที่สูงขึ้นจากเดิมนับหมื่นล้านบาท ทั้งนี้ยอดหนี้คงค้างบัตรเครดิตก็เพิ่มขึ้นหลายหมื่นล้านบาทในปี 2546 โดยหนึ่งส่วนหนึ่งเป็นของประชาชนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยระบุว่าเป็นผู้มีรายได้น้อยและน่าเป็นห่วงในเรื่องความสามารถในการชำระหนี้ การที่ธุรกิจบัตรเครดิตมีการแข่งขันกันสูง มีกลุ่มเป้าหมายคือลูกค้าที่มีรายได้น้อย ซึ่งการสร้างหนี้ของประชาชนเหล่านี้ส่งผลให้ตัวเลข NPL มีแนวโน้มสูงขึ้นมาก โดยเฉพาะกรณีที่พบว่าผู้บริโภคหลายๆ กลุ่มทำบัตรเครดิตหลายๆ ใบ มีวงเงินสดหลายวงเงินและมีการใช้ซื้อสินค้าอุปโภคและบริการแบบผ่อนชำระเป็นรายเดือนเป็นจำนวนมาก และเมื่อใช้เงินเกินความสามารถในการหารายได้มาจ่ายคืนก็จะใช้วิธีการทำบัตรเครดิตใบใหม่หรือขวงเงินใหม่เพื่อใช้หนี้บัตรใบเก่าหรือวงเงินเก่าที่ถูกใช้จนหมด โดยพฤติกรรมเหล่านี้จะนำกลับไปสู่สถานการณ์ในอดีตคือการมีหนี้สินล้นพ้นตัวของกลุ่มสินเชื่อรายย่อยและนำไปสู่ปัญหาบัตรเครดิตดังที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ

การที่ธนาคารพาณิชย์แข่งขันกันหาตลาดและแย่งลูกค้าเพื่อให้ได้ประโยชน์สูง นำไปสู่การลดมาตรฐานและความเข้มงวดในการปล่อยกู้ ทำให้ลูกค้าเข้าถึงการกู้ยืมผ่านบัตรเครดิตได้ง่ายขึ้นได้ลูกค้าที่มีความเสี่ยงมากขึ้น การลดมาตรฐานการกู้ยืมดังกล่าว เป็นตัวเร่งให้ผู้บริโภคใช้จ่าย

และสร้างหนี้ครัวเรือนอย่างรวดเร็ว เมื่อลูกค้าเหล่านี้มีหนี้สะสมมากขึ้นก็จะผิตนัดชำระ ทางธนาคารก็จะเริ่มเข้มงวดการปล่อยกู้ ซึ่งทันใดนั้นการเข้มงวดก็จะสร้างความตึงตัวให้กับการปล่อยกู้ในตลาดเครดิตเอกชน ในที่สุดก็กระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม ดังตัวอย่างของประเทศในเอเชียที่ธุรกิจบัตรเครดิตมีความผันผวนจากการขยายตัวอย่างร้อนแรงไปสู่การหดตัวอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ฮองกงในปี 2545 และเกาหลีใต้ที่เกิดปัญหาวิกฤตบัตรเครดิตใน 2546 บทเรียนที่ได้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศเกาหลีใต้ คือ การบริโภคที่เพิ่มขึ้นสูงอย่างรวดเร็วมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของหนี้สินภาคครัวเรือน ทำให้มีการออกมาตรการจากทางภาครัฐ ซึ่งมีส่วนทำให้เศรษฐกิจต้องประสบกับความผันผวนและการชะลอตัว

จากสถานการณ์ดังกล่าวทางธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประเมินสถานการณ์และหาทางแก้ไขเพื่อเป็นการควบคุมหนี้ครัวเรือนของประชาชนด้วยการออกมาตรการเพิ่มเติมในการควบคุมธุรกิจบัตรเครดิต ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการใหม่ ควบคุมธุรกิจบัตรเครดิต ลงประกาศวันที่ 26 มีนาคม 2547 ทดแทนมาตรการเดิม ที่ประกาศออกไปก่อนหน้านี้ ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2545 ในปี 2548 ธุรกิจบัตรเครดิตส่งสัญญาณชะลอตัวอย่างเห็นได้ชัด ข้อมูลบัตรเครดิตประจำไตรมาส 1 ปี 2548 บ่งชี้ปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรที่ติดลบ เมื่อเทียบกับไตรมาส 4 ปี 2547 ขณะที่ปริมาณสินเชื่อบัตรเครดิตแทบไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งการชะลอลงดังกล่าวนับเป็นครั้งแรก ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา

ตั้งแต่ต้นปี 2549 ที่ผ่านมามีประเทศไทยประสบกับภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว การปรับตัวสูงขึ้นของราคาน้ำมัน ที่ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าอุปโภคและบริโภค อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ทรงตัวอยู่ในระดับสูงและปัญหาความไม่แน่นอนทางการเมือง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ได้ทำให้การบริโภคในประเทศชะลอตัวลง และได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้บริโภค ซึ่งแน่นอนว่าธุรกิจบัตรเครดิตได้รับผลกระทบตามไปด้วย เนื่องจากธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคโดยตรง ธุรกิจบัตรเครดิตจึงชะลอตัวลงรวมทั้งมาตรการชำระขั้นต่ำร้อยละ 10 ของยอดหนี้ก็มีผลบังคับใช้ทั้งลูกค้ารายเก่าและรายใหม่ส่งผลให้ในปี 2550 ธุรกิจบัตรเครดิตขยายตัวในอัตราที่ชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง ยอดการใช้จ่ายผ่านบัตรลดลงในขณะที่ยอดคงค้างเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจากลูกค้าบัตรเครดิตที่ได้รับ

ผลกระทบจากมาตรการของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ปรับเกณฑ์การผ่อนชำระของลูกค้าเพิ่มเป็นร้อยละ 10 จากเดิมร้อยละ 5

ปี 2550 สหรัฐอเมริกาประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจอย่างร้ายแรงด้วยปัญหาซับไพรม์ (Sub-prime) ทำให้เศรษฐกิจถดถอยและปัญหาที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัดคือปัญหาการผิดนัดชำระหนี้บัตรเครดิตที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากและกลายเป็นตัวแปรใหม่ที่เพิ่มแรงบวกให้วิกฤตสินเชื่อด้วยคุณภาพในสหรัฐอเมริกายังมีความเลวร้าย ซึ่งสถิติการค้างชำระ 90 วัน เป็นหนี้บัตรเครดิตที่พบมากในกลุ่มสถาบันการเงินใหญ่สุดของอเมริกา และยอดค้างชำระเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50 ในขณะที่ยอดหนี้สูญเพิ่มขึ้นร้อยละ 18 รวมเป็นเงินเกือบ 961 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เปรียบเสมือนระเบิดเวลาที่มีตัวเลขโป่งพองขึ้นเรื่อยๆ

หากมองว่าสินเชื่อซับไพรม์คือลูกหนี้ค้างชำระ หนี้เสีย และลูกหนี้ปรับโครงสร้างหนี้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยก็มีสินเชื่อซับไพรม์เช่นเดียวกัน และปัญหาซับไพรม์ที่หนักหนาที่สุดนอกเหนือจากสินเชื่อสังหาริมทรัพย์ก็คือสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกันอย่างบัตรเครดิต ถึงแม้ธนาคารแห่งประเทศไทยจะมองว่าหนี้เสีย (NPL) ในธุรกิจบัตรเครดิตยังไม่มาก แต่ในความเป็นจริงเนื่องจากการชุกหนึ่โดยการตัดเป็นหนี้สูญส่วนหนึ่ง และมีการรีไฟแนนซ์ (Refinance) ทำให้ยอดค้างชำระและหนี้เสียซึ่งก็คือซับไพรม์ที่ปรากฏในธุรกิจบัตรเครดิตมีไม่มาก แต่หลังจากที่ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้เกณฑ์ใหม่ ปรับยอดการชำระขั้นต่ำและอัตราดอกเบี้ยบัตรเครดิตรวมค่าธรรมเนียมจากร้อยละ 18 เป็นร้อยละ 20 มีผลบังคับใช้วันที่ 1 กรกฎาคม 2550 ก็ส่งผลให้ลูกค้าบัตรเครดิตค้างชำระเป็นจำนวนมาก ลูกค้าที่เริ่มจากระดับไพรม์ตกชั้นมาเป็นซับไพรม์ หนี้เสียเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องให้ความสำคัญและหาทางแก้ไขเนื่องจากต่อไปภาคครัวเรือนยังต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาต่อเนื่อง ปัญหาการชำระหนี้ของครัวเรือนและปัญหาหนี้เสียจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจการเงินทั้งระบบได้

3.5 มาตรการของธนาคารแห่งประเทศไทยในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

จากความกังวลต่อสถานการณ์บัตรเครดิตที่เติบโตอย่างรวดเร็ว รวมทั้งปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตและหนี้ครัวเรือนที่สูงขึ้นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกกฎเกณฑ์ควบคุมเพื่อลดความร้อนแรงของธุรกิจบัตรเครดิต โดยมีประกาศที่ สนส.(21)ว.

47/2547⁷ เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 26 มีนาคม 2547 โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดค่าจำกัดความของบัตรหลักและบัตรเสริม และกำหนดคุณสมบัติของผู้ถือบัตรแต่ละประเภทให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น
2. เพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมขั้นต่ำ จากเดิมที่กำหนดไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของยอดคงค้างทั้งสิ้นเป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของยอดคงค้างทั้งสิ้น โดยให้ถือปฏิบัติสำหรับผู้ถือบัตรรายใหม่ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2547 และผู้ถือบัตรรายเก่าตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2550 เป็นต้นไป
3. ให้ยกเลิกการใช้บัตรเครดิตกรณีผู้ถือบัตรมีการผิดนัดชำระหนี้เกินกว่า 3 เดือน นับแต่วันครบกำหนดชำระ
4. กำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่กำหนดกรณีมีการโอนหนี้บัตรเครดิต หรือเปลี่ยนประเภทหนี้บัตรเครดิตไปเป็นหนี้ประเภทอื่น
5. กำหนดวงเงินที่จะให้แก่ผู้ถือบัตรแต่ละรายต้องไม่เกิน 5 เท่าของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน หรือกระแสเงินสดหมุนเวียนในบัญชีเงินฝาก โดยในกรณีผู้ถือบัตรรายเก่าให้ถือปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นไป

ต่อมาประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ใหม่ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปจึงต้องเพิ่มความระมัดระวังในการใช้บัตรเครดิตมากขึ้นและเพื่อควบคุมหนี้ครัวเรือนไม่เพิ่มสูงขึ้นจนกลายเป็นปัญหานี้เสียในภายหลังโดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต เลขที่ ฝนส.(21)ว.185/2549⁸ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2549 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. การรับเพิ่มเพดานอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าธรรมเนียม และค่าบริการในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตอีกร้อยละ 2 ต่อปีเป็นไม่เกินร้อยละ 20 ต่อปี สำหรับหนี้ที่เกิดจากการใช้

⁷ ภาคผนวก ง, หน้า 106.

⁸ ภาคผนวก ง, หน้า 109.

จ่ายผ่านบัตรเครดิตหรือจากการเบิกถอนเงินสดที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 1 ธันวาคม 2549 จะได้รับความคุ้มครองตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับเดิม

2. ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสามารถพิจารณาเงินฝาก หรือการลงทุนในตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งเป็นหลักประกันเต็มวงเงินของบัตรเครดิตที่อนุมัติได้
3. ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสามารถพิจารณาคคุณสมบัติของผู้ถือบัตรประเภทองค์กรจากรู้นะทางการเงินของบริษัทที่จะขอมีบัตรเครดิตแทนคุณสมบัติของผู้ถือบัตรรายบุคคล
4. กำหนดให้ผู้ถือบัตรต้องชำระเงินส่วนที่เกินกว่าวงเงิน 5 เท่าของรายได้ภายในงวดที่ 2 ของการชำระเงินตามใบแจ้งยอดบัญชีบัตรเครดิต จากเดิมกำหนดให้ชำระภายในงวดแรกของการชำระเงิน
5. ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสามารถคงวงเงินเดิมของผู้ถือบัตรเครดิตก่อนวันที่ 1 เมษายน 2547 ได้ เฉพาะรายที่มีประวัติการชำระหนี้ที่ดีตามที่กำหนดไว้ในประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย
6. กำหนดมิให้มีการออกบัตรเครดิตโดยลูกค้ามิได้ร้องขอ (Pre-approved)

3.6 การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจบัตรเครดิต

ตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส. (21)ว. 47/2547⁹ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจบัตรเครดิต สรุปได้ดังนี้

1. ธนาคารพาณิชย์ต้องกำหนดนโยบายและแผนงานในการดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตและเสนอคณะกรรมการของธนาคารพาณิชย์เพื่อความเห็นชอบทุกปี ทั้งนี้ นโยบายและแผนงานประกอบด้วยทิศทางและแนวทางในการบริการด้านบัตรเครดิตพร้อมทั้งเป้าหมายในการให้บริการแก่ลูกค้าตามระดับรายได้ของผู้ถือบัตร
2. กำหนดให้มีระเบียบหรือพิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในเรื่องการติดต่อหาผู้ถือบัตรรายใหม่หรือติดต่อกับผู้ถือบัตรรายเก่าเพื่อเสนอสินเชื่อประเภทใหม่
3. ห้ามมิให้มีการแจกของกำนัลใดๆ ในการรับสมัครลูกค้ารายใหม่ หรือการอนุมัติบัตรให้ลูกค้ารายใหม่ เว้นแต่ลูกค้ามีการใช้จ่ายผ่านบัตรแล้วอย่างน้อย 1 งวด

⁹ ภาคผนวก ง, หน้า 106.

4. ธนาคารต้องกำหนดกระบวนการพิจารณาและอนุมัติบัตรเครดิตให้เหมาะสมกับลูกค้าที่มีความต้องการและคุณลักษณะที่หลากหลาย โดยใช้เครื่องมือในการพิจารณาเครดิตอัตโนมัติจากการให้คะแนนลูกค้าหรือที่เรียกว่า Credit Scoring เพื่อให้ผลการอนุมัติหรือปฏิเสธเป็นมาตรฐานเดียวกัน

3.7 แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้เสียจากบัตรเครดิต

ทางการได้ออกมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้เสียจากบัตรเครดิต ดังนี้

ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ที่ กคค.(ว)2/2546¹⁰ คณะกรรมการได้มีมติให้ชักจูงความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการได้รับคำยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลเพื่อเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการของบริษัทข้อมูลเครดิต ดังนี้

1. เจ้าของข้อมูลมีหนังสือให้คำยินยอมแก่บริษัทข้อมูลเครดิต เพื่อบริษัทข้อมูลเครดิตสามารถเปิดเผยข้อมูลของเจ้าของข้อมูลนั้นแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการ
2. เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการอำนวยความสะดวกหรือเครดิต เมื่อเจ้าของข้อมูลทำหนังสือให้คำยินยอมตามข้อหนึ่งแล้ว บริษัทข้อมูลเครดิตอาจตกลงให้สมาชิกหรือผู้ใช้บริการทราบการให้คำยินยอมด้วยหนังสือหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ล่วงหน้าก่อนส่งหนังสือให้คำยินยอมแก่บริษัทข้อมูลเครดิต
3. หนังสือให้คำยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเครดิตต้องเป็นการยินยอมให้บริษัทข้อมูลเครดิตเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการที่ประสงค์จะใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์การให้สินเชื่อรวมทั้งการรับประกันภัย และการออกบัตรเครดิตด้วย

การออกประกาศฉบับดังกล่าวเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ธนาคารหรือบริษัทผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตมีการอนุมัติการทำบัตรเครดิตให้กับลูกค้ามากเกินไป เนื่องจากลูกค้าต้องแจ้งการเป็นหนี้แก่บริษัทข้อมูลเครดิตในทุกรายการที่ลูกค้ามี และบริษัทข้อมูลเครดิตก็จะมี Blacklist ลูกค้าที่ไม่ชำระหนี้ตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งถือเป็นการป้องกันไม่ให้ธนาคารมีโอกาสในการมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และประชาชนจะได้ไม่มีหนี้สินท่วมตัว ซึ่งปัจจุบันบริษัทข้อมูลเครดิตที่มีอยู่ในประเทศทั้งหมดมี 2 บริษัท คือ

¹⁰ภาคผนวก ง, หน้า 110.

1. บริษัทข้อมูลเครดิตกลาง (CCIS)
2. บริษัทข้อมูลเครดิตไทย (TCB)

ซึ่งกระทรวงการคลังประกาศให้บริษัททั้ง 2 ราย ควบรวมกันตามคำเรียกร้องของผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการใช้ข้อมูล หลังจากผู้ประกอบการข้อมูลเครดิตทั้ง 2 แห่งต่างคนต่างทำมาเป็นระยะเวลาประมาณ 7 ปี

นอกจากนี้ยังมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้เสียจากบัตรเครดิต ดังนี้

1. รวมศูนย์ธุรกิจบัตรเครดิตไว้ที่ส่วนกลางหรือแยกเป็นบริษัท

ธนาคารไทยส่วนใหญ่ที่ให้บริการธุรกิจบัตรเครดิต ได้ปรับตัวเข้าสู่กระบวนการนี้จนครบตั้งแต่ครั้งหลังปี 2540 โดยมีการรวมอำนาจการอนุมัติบัตรและการติดตามหนี้ไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งทำให้นักธนาคารเหล่านี้พร้อมที่จะขยายธุรกิจต่อไป เพราะการอนุมัติบัตรใหม่จะอยู่ภายใต้บทเรียนเก่า และเงื่อนไขที่เข้มงวดกว่าเดิม พร้อมกับสามารถจัดระบบการติดตามหนี้ได้รวดเร็วขึ้นโดยผ่านการใช้ระบบอายัดบัตรเครดิตอัตโนมัติ ในกรณีที่ลูกค้าขาดการชำระหนี้ตั้งแต่ 1-3 งวด ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่ผู้ถือบัตรอาจจะค้างชำระหนี้ยาวนานเพียงใดก็ได้ตราบไต่ที่ยังไม่เต็มวงเงินบัตร ธนาคารก็จะไม่ติดตามทวงหนี้

2. เพิ่มความเข้มงวดในการอนุมัติบัตรใหม่

บัตรใหม่ที่ธนาคารอนุมัติในระยะหลังมีความเสี่ยงต่ำ เนื่องจากแต่ละธนาคารจะต้องคัดเลือกลูกค้าจากความสามารถในการชำระหนี้เป็นอย่างดี ประกอบกับธนาคารแห่งประเทศไทย ในฐานะผู้กำกับดูแลสถาบันการเงิน เล็งเห็นปัญหาความเสี่ยงธุรกิจบัตรเครดิตเช่นกัน โดยวันที่ 8 ธันวาคม 2540 ได้สั่งการให้สถาบันการเงินผู้ออกบัตรเพิ่มความเข้มงวดในการพิจารณาคุณสมบัติลูกค้าที่ถือบัตรเครดิต โดยระบุเหตุผลว่าเพื่อป้องกันไม่ให้สถาบันการเงินมีปัญหาลูกหนี้ด้วยคุณภาพเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน สำหรับผู้ถือบัตรเครดิตที่เลือกผ่อนชำระหนี้บางส่วนจะต้องชำระหนี้ขั้นต่ำในแต่ละงวดอย่างน้อยร้อยละ 10 ของยอดสินเชื่อบัตรเครดิตคงค้างทั้งสิ้น จากเดิมซึ่งกำหนดให้ผ่อนชำระร้อยละ 5 ของวงเงินคงค้าง

ประเด็นการเพิ่มยอดผ่อนชำระขั้นต่ำที่เพิ่มสูงขึ้นนั้นทางชมรมธุรกิจบัตรเครดิตขอให้ยกเลิกและเปลี่ยนกลับมาผ่อนชำระร้อยละ 5 ของวงเงินคงค้างเช่นเดิม โดยระบุเหตุผลว่าปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำในปัจจุบันทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าต่ำลง ขณะที่การเพิ่ม

วงเงินผ่อนชำระขั้นต่ำจะเป็นตัวเร่งให้ลูกหนี้ปกติมีโอกาสเป็นหนี้ได้ง่ายขึ้นซึ่งจะสร้างภาระให้กับธนาคารในการกันสำรองค่าเผื่อนี้สูญเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

3. ปรับเพิ่มค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบัตรเครดิต

โดยทั่วไปการปรับตามต้นทุนค่าใช้จ่าย เช่น การปรับอัตราดอกเบี้ยการผ่อนชำระเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18 เป็นร้อยละ 20 เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางดอกเบี้ยและต้นทุนของธนาคารที่สูงขึ้นและบางธนาคารจะมีการคิดค่าปรับเมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้ด้วย

อย่างไรก็ดี การปรับขึ้นค่าใช้จ่ายบัตรเครดิตนี้ รายได้ที่เพิ่มจากส่วนนี้ยังไม่มากเพียงพอที่จะชดเชยรายได้ส่วนที่หายไปจากจำนวนบัตรและการใช้จ่ายผ่านบัตรที่ลดลง ในขณะที่ปัญหานี้เสียในธุรกิจบัตรจะเพิ่มภาระกันสำรองหนี้และทำให้ธุรกิจบัตรเครดิตของไทยในภาพรวมยังไม่อาจก้าวเข้าสู่การเป็น Profit Centre